

***„The impact of VET placements on national education
in Central and Eastern Europe” c. projekt keretében
végzett projektkoordinátori mélyinterjúk***

JELENTÉS

Dr. Bartal Orsolya
Dr. Szabó Dorottya

2024. október 1.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
1. Az intézmények főbb jellemzői és kapcsolódásuk az Erasmus+ programokhoz.....	2
1.1. Az intézmények bemutatása, a válaszadók szerepe a szervezeteken belül	2
1.2. Tapasztalatok az Erasmus+ programok megvalósításában	4
1.3. A válaszadók által a 2014-2020-as időszakra vonatkozóan végrehajtott projektek tematikus területei	5
1.4. Virtuális mobilitással kapcsolatos vélemények és tapasztalatok	6
1.5. A projektek végrehajtásához szükséges erőforrások	6
2. Az Erasmus+ program hatása	7
2.1. Az Erasmus+ programok elfogadottsága az oktatói közösségben	7
2.2. Az Erasmus+ hatása az oktatói közösségre, a tanítás minőségére és az iskola működésére	8
2.3. Kiválasztási kritériumok	10
2.4. Az Erasmus+ programok hatása a diákok kompetenciáira	11
2.5. Erasmus+ programban résztvevő diákok karrierútja a középiskola után.....	12
2.6. Az Erasmus+ hatása az intézményi ökoszisztémára	12
2.7. Tudásmegosztás és hátráltató tényezők	13
2.8. Az Erasmus+ makro szintű hatása.....	14
3. Az Erasmus+ program hozzáadott értéke és jó gyakorlatok	15
3.1. Elképzelések a szakmai gyakorlatok és a gyakorlati képzés megvalósulásáról Erasmus+ program nélkül	15
3.2. Az Erasmus+ program hozzáadott értéke intézményi szinten.....	15
3.3. Kihívások az Erasmus+ programok tervezésében és megvalósításában	16
3.4. Ajánlások, jó gyakorlatok.....	17
Összegzés.....	18

Bevezetés

Jelen tanulmány az Erasmus+ program nemzeti irodái által hat országban végzett *“The impact of VET placements on national education in Central and Eastern Europe”* című kutatási projekt harmadik szakaszának keretein belül készült 12 db mélyinterjú összefoglaló elemzését tartalmazza. A beszélgetések során arra kerestük a választ, hogy az Erasmus+ mobilitási programokban való részvétel milyen hatással volt a középfokú szakképző iskolákra, egyéni, intézményi és rendszerszinten egyaránt? Az iskolákat azok a vezetők, vagy oktatók képviselték, akik aktívan részt vesznek a projektek előkészítésében és megvalósításában. A félig strukturált interjúk lebonyolítása 2024. április 17-e és június 3-a között zajlott, a konzultációk időtartama 1 – 1 ½ órát vett igénybe.

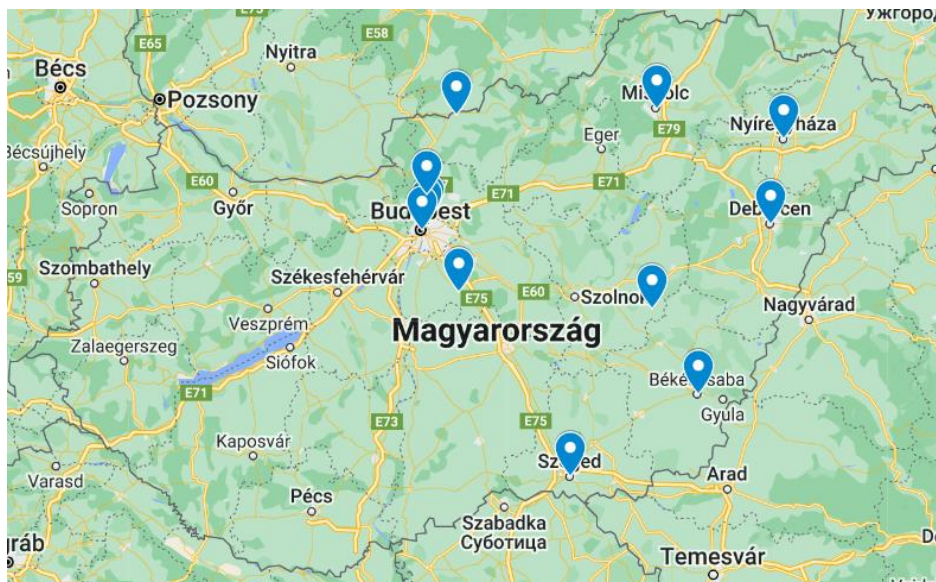
Az alábbiakban a kapott válaszokat az interjúkérdések fő témakörei és altémái mentén foglaltuk össze és szintetizáltuk. A megállapításainkat pedig a beszélgetések során elhangzott idézetekkel támasztottuk alá.

1. Az intézmények főbb jellemzői és kapcsolódásuk az Erasmus+ programokhoz

1.1. Az intézmények bemutatása, a válaszadók szerepe a szervezeteken belül

A kutatásba bevont 12 szakképző intézmény Magyarország 20 vármegyéből 9-et (Budapest, Pest, Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Békés, Csongrád-Csanád vármegye), a főváros 23 kerületéből pedig 3-at (1., 4., 13.) képviselt. Az iskolák elhelyezkedését az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: A felmérésben résztvevő iskolák lokációja

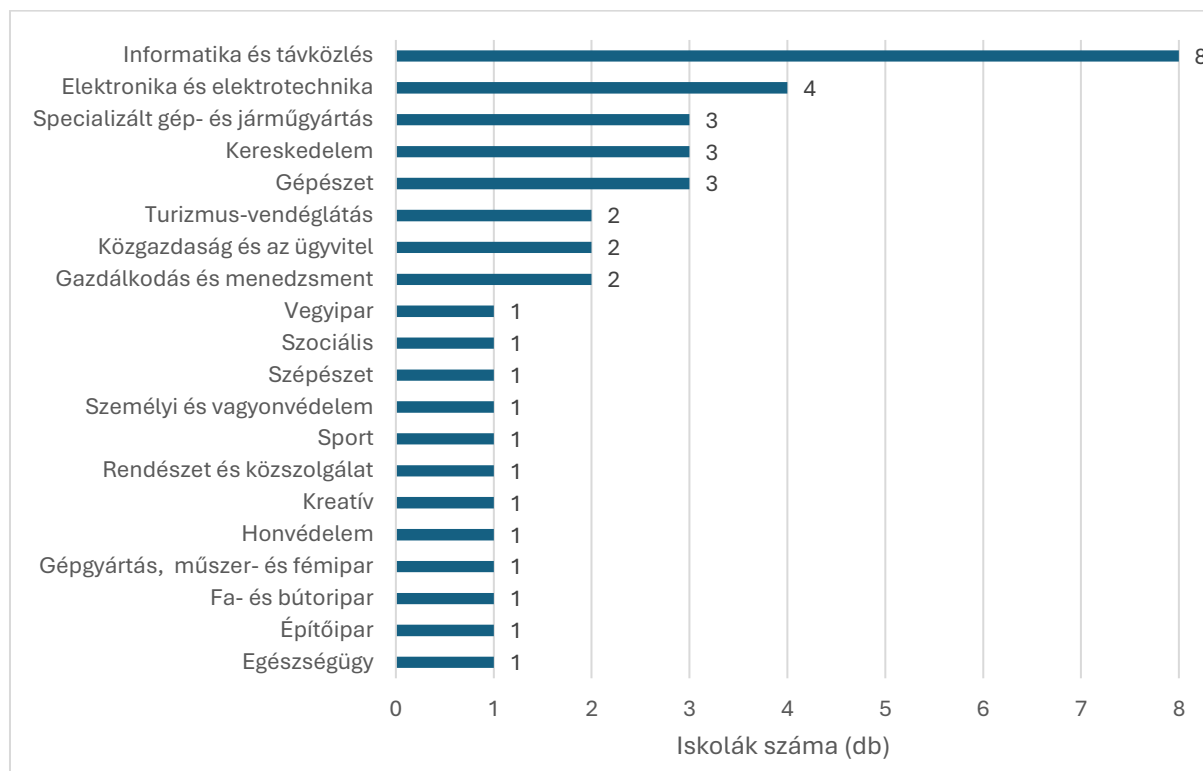

Forrás: Google maps, saját szerkesztés, 2024

A vidéki iskolák vonzáskörzete jellemzően nem lép túl a megyehatárokon, a budapesti iskolákba ugyanakkor az agglomerációból is nagy számban érkeznek diákok. A technikai képzésben oktatott szakmákat tekintve meglehetősen széles a paletta, 20 ágazatban 81 féle foglalkozás oktatását biztosítják az intézmények. A legtöbb iskolában elérhető szakmakör az informatika és távközlés (8 db), valamint az elektronika és elektrotechnika (4 db) ágazatok, de emellett a gépészet, a kereskedelem és a specializált gép- és járműgyártás ágazatokba tartozó foglalkozásokat is az iskolák negyede oktatja. Mindezekon felül

a gazdálkodás és menedzsment, a turizmus-vendéglátás, az egészségügy, az építőipar, a fa- és bútortipar, a gépgyártás, műszer- és fémipar, a honvédelem, a kreatív, a rendészet és közszolgálat, a sport, a személyi és vagyonvédelem, a szépművészet, a szociális, illetve a vegyipar azok a területek, melyek szakmáinak oktatását a vizsgálatba bevont intézmények biztosítják. Két iskola kizárólag közgazdaságtan ágazatban képezi a tanulókat, ezekben a technikumokban a szakmai gyakorlat nem része a tantervnek (2. ábra).

2. ábra: Az intézmények által oktatott ágazatok előfordulása

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az iskolák mindegyike több évtizede működő intézmény, a legfiatalabb 34 évvel, a legidősebb tanintézet pedig 152 évvel ezelőtt nyitotta meg kapuit, az átlagos működési idő 80 év.

A 12 iskola hozzávetőlegesen 8000 diákot oktat. A diákok összetétele vegyes, de a kiválasztott intézmények között egy-egy olyan működik csak, ahol minden évben erős a túljelentkezés, így lehetőségük van megválogatni a bekerülő gyerekeket. Ezzel szemben a tanintézetek többségében magas a hátrányos helyzetű tanulók aránya. Az egyik technikum pedig kifejezetten arra specializálódott, hogy be tudják fogadni a sajátos nevelési igényű gyerekeket, itt a diákok 10%-a tartozik ebbe a körbe, de ennél sokkal nagyobb arányban küzdenek valamilyen mentális problémával.

Az Erasmus+ projektek koordinálásában mindegyik interjúalany markáns szerepet vállal. A 12 iskolából 5 esetben vezetőként végzik ezt a tevékenységet (igazgató, igazgató-helyettes), 7 esetben pedig oktatóként (ezen belül egy válaszadó kollégiumvezető is egyben).

„A mi iskolánk elég nagy szakképző iskola, tulajdonképpen a régió egyik legnagyobb szakképző iskolája. Nálunk 6 szakmacsoport van, és 15 szakmát oktatunk. Én vagyok a szakmai-igazgatóhelyettes. Mellettem van Emese, aki nagy segítségemre van, és ő a diák- és a tanári mobilitás

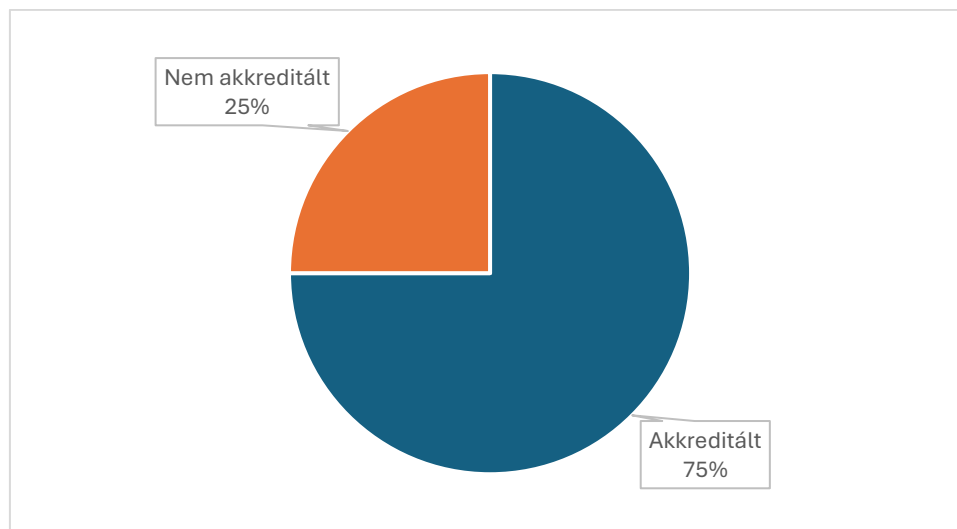
koordinátora is, sokat segít, és ha már a szervezetről beszélünk, az iskolánk felépítése alapvetően egy mátrix-szervezet, egy vertikális mátrix-szervezet.” (Nyíregyháza)

„A másik vonalunk meg a felzárkóztató képzések, vannak nálunk úgynevezett orientációs programok, illetve dobbantó és műhely iskolaprogram. Ugye ez a szakképzésnek annyiban speciális területe, hogy itt például egy dobbantó programban olyan fiatalok kezdenek, akik 15 éves korukra, nem tudták befejezni az általános iskolát, akkor átkerülnek a szakképzésbe és mi itt egy kompetencia fejlesztés mellett, aztán a műhely iskolában egy részzakma megszerzésére készítjük fel őket.” (Szentendre)

1.2. Tapasztalatok az Erasmus+ programok megvalósításában

A kutatásba bevont tanintézetek közül 7 iskola már az Erasmust megelőző mobilitás programokban (Comenius, Leonardo) is részt vett, és mindössze egy-egy olyan szervezet került a látókörünkbe, akik a jelenleg futó, 2021-2027 közötti programszakaszban pályáztak először. Az iskolák ¾-e rendelkezik Erasmus-akkreditációval (3. ábra).

3. ábra: Erasmus-akkreditáció megléte

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A kiválasztott intézmények zömében a felelősök sokéves, esetenként több évtizedes tapasztalattal végzik a projektkoordinátori munkát. Ugyanakkor abban nagy volt a szórás, hogy az iskola mekkora humán erőforrás ráfordítással működtetik a pályázati rendszert. Van olyan intézmény, ahol egyetlen pedagógus koordinálja a programokat és van olyan is, ahol deklarált, 5-6 oktatóból álló szervezeti egység menedzseli folyamatosan a projekteket. Az interjúalanyok mindegyike főállás mellett végzi ezt a tevékenységet, sokszor túlórában, jellemzően plusz juttatás nélkül. Két iskola alkalmazásában van csak olyan kolléga, aki kizárólag az Erasmus+ menedzsment feladatokat látja el, ők viszont nem kizárólag az érintett iskolában, hanem a szakképzési centrumok más tagintézményeiben is részt vesznek a pályázatírásban és megvalósításban.

„Tehát még nem voltunk tagok az EU-ban, de már ugye be volt adva a jelentkezésük, vagy a csatlakozásunk és lehetőség nyílt az iskoláknak arra, hogy részt vegyenek. ... Akkor kezdtünk bele ezekbe a nemzetközi projektekbe, tehát 2001-re nyúlik vissza, akkor kezdtük, és azóta folyamatosan részt veszünk ezekben az európai uniós projektekben. ... Azt gondolom, hogy a munkámat ez tette

teljessé. Valószínűleg, hogyha csak tanítottam volna ebben az elmúlt 30 évben, akkor lehet, hogy nem lennék annyira elégedett és boldog, de ez a munka ez teljesen, szóval ez én vagyok.” (Budapest 4.)

„Első alkalommal volt egy pályázatíró munkaközösség. Aztán én szerveztem meg a diákok kiválasztását, utaztam a helyszíneket ellenőrizni, tartottam a kapcsolatot a partnerekkel. Iskolánk gazdasági osztálya nemcsak az elszámolásban, hanem a dokumentumok elkészítésében is nagy szerepet vállaltam.” (Szeged)

1.3. A válaszadók által a 2014-2020-as időszakra vonatkozóan végrehajtott projektek tematikus területei

A 2014-2020-as támogatási időszakban az iskolák többsége megtalálta azokat a tématerületeket, melyek leginkább igazodnak az intézmények által oktatott szakmákhoz és/vagy olyan általános célokhoz, mint a környezetvédelem, fenntarthatóság. Az alábbi tématerületeken kerültek megvalósításra projektek az egyes tanintézetekben:

- Diabéteszes betegek ápolása és ezen belül a vércukor meghatározás hogyan zajlik.
- Betegek, gondozottak, vagy az idősek mobilizációja.
- Fenntarthatóság - Európa megőrzése a jövő nemzedékek számára, ezen belül a Tudomány és technika fenntarthatósága.
- Elméletből a gyakorlatba - kis és középvállalkozások működtetésének európai rendszere
- Vallások világa: A projekt segítségével lehetővé tették a diákjaik számára, hogy a személyes találkozások és vendéglátás alkalmával leküzdjék előítéleteiket, félreértéseiket.
- Környezetvédelem: diákok érzékenyítése a környezethez kapcsolódó problémákra.
- Munkaerőpiac: továbbtanulási és pályaválasztási kalauz összeállítása diákok számára, amely tájékoztatást ad az Európai Unióban, elsősorban a három partnerországban történő továbbtanulás lehetőségeiről.
- "Terülj-terülj asztalkám" - a tanulók motiválását segítő élménypedagógiai projekt
- A vállalatok és a szakképző intézmény kapcsolata a duális szakképzésben — a gyakorlati képzés hatékonyságának javítása
- Műszaki tanulók gyakorlata a német iparban
- Egyéves program minden résztvevő diák számára autószerelő és kereskedő szakmában Németországban és Franciaországban.
- Fenntarthatóság, digitális készségek, nyelvi kompetenciák fejlesztése, szakmai tapasztalatok szerzése.

„... ami arról szólt, hogy megismerné európai kis és középvállalkozások működését azok munkamódszereit, munkamorálját, felépülését, szabályait és a jogszabályi hátterét, marketingstratégiát, árusítás és mindenféle szerkezeti felépítését. Tehát ez erre fókuszált, és ez ment ugye először angol nyelvre is ezt tettük ki, utána német nyelvre is.” (Budapest 13.)

„És menjünk el abba az irányba, hogy ma gasztronómiában már nagyon fontos az, hogy hogyan tárolnak tehát, hogy a tárolóeszköz az étel, hogy legyen meg a megfelelő harmónia. Ugye ebben az egész rendszerben és itt is elsősorban a hátrányos helyzetű gyerekeket vontuk be. Van egy nagyon jó művész tanárunk, ő készítette fel őket egy ilyen tányérterv elkészítésére. Akkor tehát itt kaptak egy kis alap esztétikai kiképzést, aztán elvittük őket Németországba, tehát összekötöttük egy ilyen rövidtávú

mobilitással, ahol meg egy ilyen kreatív műhelyben meg tudták festeni a tényérokot, amit aztán ott kiégettek meg hát nyilván az egyhetes programban volt nekik még ott szakmai megújulás. És akkor mikor készen lettek ezek a tényérok akkor meg kellett rá tervezni az ételüket.” (Szentendre)

1.4. Virtuális mobilitással kapcsolatos vélemények és tapasztalatok

A mobilitások virtuális megvalósításától az összes szakképző intézmény elhatárolódott, a virtuális megvalósítás több szempontból is negatív tapasztalatokat hozott. A résztvevők nem tudtak olyan szoros együttműködést és elköteleződést kialakítani, mint a fizikai jelenlét során, ami különösen azokat a szakmákat érintette, melyek gyakorlati képzése nem, vagy csak nagyon korlátozottan valósítható meg online formában (pl. gépgyártás, műszer- és fémipar, turizmus-vendéglátás, sport). A virtuális formában végzett munka felületesebb, a személyes kapcsolatok kevésbé tudtak elmélyülni, és a hatékonyság is csökkent. Az utazás élménye és a személyes jelenlét pótolhatatlan, ami az együttműködést is megnehezítette.

Az iskolák és szervezetek gyakran inkább halasztást kértek a virtuális megoldások helyett, különösen azokban az esetekben, ahol a gyakorlati képzés fontos szerepet játszott. Néhány iskolában a virtuális megvalósítás csak az előkészítési fázisban, partnerekkel való egyeztetéskor került előtérbe. Kiemelték, hogy a szakmai gyakorlatok virtuálisan nem megvalósíthatók, és csak néhány IT szakmánál lehet elképzelhető, ha a technikai feltételek rendelkezésre állnak. Az idősebb diákok esetében a távoktatás szerű megoldások működhethetnek, de a motiváció és a nyomon követhetőség nehezebb.

„Virtuálisan, így nem lehet gondozni, betegeket ápolni vagy a sportokat végezni, mert azért mindenképpen meg kell, hogy említsem, hogy nemcsak az egészségügyben, hanem a sportolónál is fitness wellness instruktort képzünk, akik konditeremben nyújtottak szolgáltatást. Tavaly például Szicíliában voltak, és ott voltak konditeremben és irányították az edzések. Én úgy gondolom, hogy ezt virtuálisan nem lehet megoldani, ezért kértünk hosszabbítást és még éppen belefértünk az utolsó pillanatba, hogy végre tudtuk hajtani a mobilitásukat.” (Balassagyarmat)

„A mobilitás célja a másokkal való kapcsolatfelvétel, és a tapasztalatszerzés. Mi a személyes kapcsolatokban hiszünk. A kultúra háttérbe szorul, ha a mobilitás virtuálisan zajlik”. (Túrkeve)

1.5. A projektek végrehajtásához szükséges erőforrások

Az Erasmus+ projektek menedzsmentje és koordinációja mindegyik iskolában jelentős idő- és erőforrásráfordítást igényel, különösen az adminisztratív feladatokkal terhelt fázisokban. Ahogy már korábban említettük, van olyan intézmény, ahol egyetlen pedagógus koordinálja a programokat és van olyan is, ahol külön szervezeti egységet alakítottak ki a pályázatmenedzsment feladatok ellátására. Az Erasmus+ projektekért felelős kollégák munkaidő időráfordítása jellemzően lényegesen meghaladja azt az időkeretet, melyet az iskolák biztosítani tudnak számukra (ez az időkeret heti 2-6 óra között mozog). Bár további anyagi forrás bevonására nincs szükség, a projektek megvalósításába a felelősökön kívül több munkatársat is be kell vonniuk, különösen a megvalósítási időszakban, köztük tanárokat, titkársági munkatársakat és egyéb iskolai dolgozókat.

Az Erasmus csoport létszáma és összetétele a projektek témájától függően változik. Jellemzően aktívan részt vesznek olyan feladatokban, mint például a partneri kapcsolatok ápolása, mérések és értékelések

kezelése, valamint a disszemináció. Az osztályfőnökök szerepe is kiemelkedő, mivel ők motiválják a diákokat, és ezáltal könnyebben elérik a szülőket és a tanulókat is.

Összességében az Erasmus+ projektek humánerőforrás szempontból támogatást igényelnek, de az minden esetben elmondható, hogy az iskolai közösség kisebb-nagyobb csoportja, beleértve a vezetőséget és a munkatársakat, elkötelezetten részt vesznek a megvalósításban.

Abban jelentős eltérés mutatkozott a meglátogatott középiskolák között, hogy a mobilitás programok milyen mértékben épültek be az iskola működési rendjébe. A 12 intézményből egyetlen olyan iskolával találkoztunk, ahol az iskolavezetés teljes mértékben beágyazta az Erasmus+ programot a képzési rendszerükbe, a duális partnereiket is bevonva a tervezési folyamatba. A sor másik végén egy olyan iskola szerepel, ahol a vezetőség ugyan támogatja a projekteket, de szakmailag nem kapcsolódik be a folyamatba, így a projektek hozzáadott értéke sokkal inkább egyéni szinten tud „csak” megnyilvánulni, intézményi szinten kevésbé.

„Illetve van egy Erasmus csoportunk. Ez ilyen attól függően, hogy mi a téma ilyen változó létszámú, de egy ilyen 8-10 kolléga segít benne együtt dolgozni, főleg együtt gondolkozni. Vagy vannak olyan feladatok, amiket kifejezetten valakire leosztunk. Tehát van olyan, aki a kifejezetten a nem is a kapcsolatok felkutatásáért, mert azt sokan csinálják, hanem azoknak a kezeléséért meg a kézben tartásáért felel.” (Budapest 1.)

„Azt hiszem, azon az úton haladunk, hogy egyre több szakmai tárgyat tanító tanár vesz részt a programban. Emellett be kell vonnunk olyan munkatársakat is, mint a titkárnők és adminisztrátorok, hogy segítsenek a dokumentálásban és a papírmunkában.” (Nyíregyháza)

2. Az Erasmus+ program hatása

2.1. Az Erasmus+ programok elfogadottsága az oktatói közösségben

A 12 interjú során elhangzottak alapján megállapítható, hogy a tanári kar részéről mára az összes részt vevő tanintézményben elfogadottá és támogatottá váltak a mobilitási programok. Abban viszont nagy eltéréseket tapasztaltunk, hogy az oktatók közül milyen arányban vesznek részt akár a tanári mobilitásban, akár a tanulói mobilitásban kísérő tanárként és mennyire könnyű, vagy nehéz őket mozgósítani. A távolmaradás legfőbb oka szinte minden esetben a nyelvtudás és emellett a bátorság, a motiváció hiánya, mely elsősorban az idősebb kollégákra jellemző. Van olyan iskola, ahol az oktatók között is nagy a túljelentkezés a pályázatokra, így nem csak a tanulók, hanem a tanárok is pontozásos kiválasztási eljárásban vesznek részt, ügyelve arra, hogy minden jelentkező kapjon lehetőséget. Más iskolákban pedig komoly problémát jelent a megfelelő számú pedagógus toborzása, ezekben az intézményekben egy szűk oktatói kör az, aki rendszeresen bekapcsolódik a programokba, de a többség tulajdonképpen teljesen kívül marad belőle.

Összességében minden iskolában kialakult az az oktatói kör, akik nagy lehetőséget látnak a mobilitásban. Több iskolában is jutalomként/bónuszként kezelik a részvétel bármelyik formáját, az egyik interjúalany pedig, mint a kiegészítő mérséklését segítő funkcióját is kiemelte.

Összesen két olyan iskolában jártunk, ahol a vezetőség nagy hangsúlyt fektetett a tanárok nyelvi kompetenciájának fejlesztésére is, támogatva őket abban, hogy minél többen kihasználhassák az Erasmus által nyújtott lehetőségeket.

Az intézmények kb. harmada emelte ki, hogy eleinte nem minden pedagógus támogatta a részvételt, mivel egyrészt meg kell oldani a távollévő kolléga helyettesítését, másrészt azt is, hogy a kiutazó diákok ne maradjanak le a tananyagban. Mára ennek mindenhol kialakult a metodikája, elsősorban a digitális és virtuális platformok segítségével és nagyon kevesen maradtak, akik továbbra sem értenek egyet a mobilitás e formáival. Jellemzően azokban az iskolákban fogadta el és támogatja teljes mértékben a tanári közösség a projekteket, ahol régi hagyománya van a nemzetközi kapcsolatok építésének és az iskolavezetés (régóta) elkötelezett támogatója a programnak, illetve ők maguk végzik a pályázatelőkészítést.

„Nehéz őket mozgósítani, így van sokszor még a tanári mobilitásban is nehéz.... Úgy gondolom, hogy fáradtak a kollégák, tehát az év az nagyon hosszú.... Ez nem szabadság és a szabadságot utólag tudjuk kivenni. Viszont tanév közben kivenni egy pedagógusnak 2 hét nem egyszerű.” (Balassagyarmat)

„Nagyon aktív, tantestületünk van és egy nagyon támogató, segítő légkör uralkodik nálunk azt gondolom, hogy nem is lehet ezt a munkát másként csinálni. Hihetetlen sokat tudnak ott tanulni, mind a tanulóink, mind pedig a tanáraink tehát, hogy az gondolom, hogy az a szemléletváltás, ami a mi iskolánkban megtörtént.” (Szentendre)

„Nehéz őket kikínózni a komfortzónájukból.” (Szeged)

2.2. Az Erasmus+ hatása az oktatói közösségre, a tanítás minőségére és az iskola működésére

Az Erasmus+ programok hatása az oktatási intézményekre összességében változatos, de alapvetően pozitív tendenciát mutat. A technikumok többféle módon hasznosítják a program nyújtotta lehetőségeket. Az összes, kutatásba bevont intézményre vonatkozóan elmondható, hogy a tanárok új módszertani ismeretekre, jó gyakorlatra, szemléletre tesznek szert a külföldi mobilitások során. Ezeket az iskolák többségében bemutatják kollégáiknak, vagy akár az oktatásba is beépítik. Azonban annak ellenére, hogy a programok egyéni és közösségi hatásának előnyei egyértelműek, több középiskola is azt tapasztalta, hogy az Erasmus+ nem befolyásolta jelentősen az intézmény működésének egészét, ami elsősorban a szűk mozgástérnek és a kötött tantervnek köszönhető. Ugyanakkor a felmérés arra mutatott rá, hogy az új, külföldön szerzett ismeretek és jó gyakorlatok beépítésének lehetősége nagy mértékben függ az oktatott szakmától. Például a vendéglátás, vagy a gépipar területén sokkal könnyebb új technikák, technológiák, módszerek implementálása, mint a közgazdasági képzés esetében.

Ezzel szemben az idegen nyelvi kompetenciák erősödése egyértelmű előnye a programoknak mind a tanárok, mind a diákok körében, illetve két interjúalany beszámolt arról is, hogy az utazások hatására az iskolában a frontális oktatást felváltotta a projektalapú oktatás. Az iskolák harmadában nyilatkoztak a koordinátorok arról, hogy a diákok tanulmányi eredményei és vizsgaeredményei javultak a projektek hatására.

A nemzetközi kapcsolatok, együttműködések szélesítése minden tanintézet esetében kiemelt szempont. Az Erasmus+ program hatására egy iskola nemzetköziesítési stratégiát is kidolgozott, erősítve a kapcsolatépítést és a multikulturális szemléletmódot.

A mobilitások további, nem elhanyagolható hozzáadott értéke a tanár-diák kapcsolat és az oktatói közösség erősödése. A közös élmények, a hétköznapiánál sokkal szorosabb együttműködést kívánó projektek nagyban erősítik a csoportkohéziót, illetve a tanárok és diákok közötti bizalmat. A beszámolók

2.3. Kiválasztási kritériumok

A kiválasztási metódus fontosságát bizonyítja, hogy a válaszadók közül két iskola is arról számolt be, hogy az Erasmus sikerességének elsődleges és legfontosabb kritériuma a leginkább alkalmas gyerekek kiválasztása, de a többi intézmény is kiemelte ennek jelentőségét. A kutatásban részt vevő iskolák a főbb szempontokat érintően hasonló feltételeket és lépéseket alkalmaznak, hogy kiválasszák a megfelelő diákokat, akik külföldi szakmai gyakorlaton, tanulmányi programon vehetnek részt.

Az összes középiskolában szükséges önéletrajz, motivációs levél készítése, valamint osztályfőnöki ajánlás. A beszámolók szerint, már önmagában az önéletrajz és a motivációs levél is sokat elárul a tanulók kompetenciáiról. Emellett fontos kritérium a diákok tanulmányi eredménye, különösen a szakmai tárgyakból és az idegen nyelvből szerzett jegyek. Néhány iskolában elvárják, hogy a tanulmányi átlag legalább négyes legyen, és az előző félévi osztályzatokat is figyelembe veszik. Ezeken felül olyan tényezők is számítanak, mint a fegyelmi ügyek hiánya, igazolatlan hiányzások száma, versenyeken való részvétel, illetve nyelvizsgák megléte. Az írásbeli értékelések mellett több helyen szóbeli meghallgatás is történik, melyen pedagógusok, a projektkoordinátorok, vagy az iskolapszichológus is részt vesznek. A tanárok köre jellemzően az osztályfőnök, a szaktanár és a nyelvtanár, de van olyan iskola, ahol a részrehajlás elkerülése érdekében olyan oktatót vonnak be a kiválasztási eljárásba, aki nem tanítja a diákot. Ezen kívül figyelembe veszik a szociális szempontokat is, minden esetben hátrányos helyzetű tanulók is bekerülnek a projektekbe. Egyes iskolákban csapatépítő tréningek, kulturális és szakmai és pszichológiai felkészítések, valamint egyéb gyakorlati feladatok is részei a kiválasztási folyamatnak. Minden középiskolában több (jellemzően 2 fő) tartalékos diák kerül a listára, betegség vagy visszalépés esetére. Az Erasmus+ programok népszerűségét leginkább a hazatérő diákok és tanárok élményei növelik, minél több a kiutazó diák egy iskolában, annál keresettebb a program a tanulók körében. A 12 iskolából 11-ben számoltak be arról, hogy nyelvterülettől függő mértékű, de állandó túljelentkezés van a helyekre, egyetlen tanintézet nyilatkozott csak úgy, hogy egyre nehezebb összeállítani a csoportokat a pályázók hiánya miatt.

Összességében mindegyik iskoláról elmondható, hogy nagy hangsúlyt fektetnek a kiválasztásra és a felkészítésre. A diákokban tudatosítják egyrészt azt, hogy a részvétel kiváltság, másrészt a felelőségüket, hogy az iskola mellett egész Magyarországot is képviselik külföldön. Ennek köszönhetően egy válaszadó sem számolt be komolyabb problémáról, a tanulók rendszerint jól teljesítenek, a fogadó felek elégedettek. A tanulói mobilitás során nem kérdés, hogy diákok kiválasztása során a legfontosabb cél, a kockázatok minimalizálása. Ugyanakkor fontosnak tartjuk kiemelni az egyik interjúalanyunk által említett példát arról az esetről, amikor egy olyan diák is kiválasztásra került, aki magas rizikó faktort jelentett magatartásproblémák miatt. A tanuló számára viszont sorsfordító volt ez a lehetőség, megállta a helyét és később beiratkozott egy franciaországi iskolába.

„Az is fontos, hogy nem csak a kitűnő mehet feltétlen vagy a tökéletes nyelvtudással rendelkező, kicsit kategóriában is gondolkodunk. Egyrészt többféle osztálytípus van, akkor minden osztálytípusból lehessen bekerülni. .... Nézzünk ugye a családi hátteret ... van, aki először velünk ment külföldre, egyáltalán nem hagyta még el az országot 18 éves koráig.” (Budapest 13.)

„A cégek számára elküldhetik a diákok az önéletrajzukat és a kísérőlevelet, így általános képet kaphatnak a diákról, és ki tudják választani, melyik diák illik a cég profiljába, és a cégnek sokkal könnyebb kiválasztani a diákokat, és így minden egyes diák ott van azon a bizonyos helyen, ahol jól fogja érezni magát, és így már az elején láthatják, melyik diák melyik céghez megy, mielőtt elindulna.” (Miskolc)

2.4. Az Erasmus+ programok hatása a diákok kompetenciáira

Egyöntetű vélemény volt a szakiskolák részéről, hogy a tanulói mobilitások jótékony hatása messze túlmutat a szakmai és a nyelvi kompetenciák fejlesztésén. A hatás erőssége elsősorban a kint töltött idő hosszának függvénye, de akár csoportos, akár rövid, vagy hosszú távú mobilitásról legyen szó, mindenképpen élményt nyújt a résztvevőknek, mivel sok diák nem, hogy az országhatárt, de még a település határát sem lépte át azelőtt. Az, hogy a kísérő tanárok mennyi időn keresztül és milyen mértékben nyújtanak támogatást a gyerekeknek, iskola függő. A legtöbb intézetben a gyakorlat teljes ideje alatt (3-4 hét) van kint pedagógus is, általában váltásban. Emellett az is bevett gyakorlat, hogy a kísérőtanárok a gyakorlat első és utolsó 4-5 napján csatlakoznak, a köztes időben pedig online platformokon mindvégig figyelemmel kísérik, és szükség esetén segítik a tanulókat.

A válaszadók szinte az összes iskolában kiemelték, hogy a külföldi tapasztalatok nagymértékben növelik a diákok önállóságát és képességüket a problémák hatékony kezelésére. A legtöbb gyerek először szakad ki a családi kötelékből és végzi önállóan a napi rutinfeladatokat. Emellett az együttműködés és a csapatmunka erősödése is hangsúlyos, különösen a közös projektek és gyakorlatok során. A szakmát tekintve a diákok jellemzően a gyakorlat során szembesülnek azzal, hogy a megszerzett tudásuk hogyan alkalmazható a valós munkahelyi környezetben, ami segít megerősíteni szakmai pályájukat.

Bár a nyelvi készségek fejlődése is jelen van, ez különösen a két tanítási nyelvű iskolákban kevésbé hangsúlyos, mivel a diákok eleve magas szintű nyelvtudással rendelkeznek. Azonban a célországok nyelveivel való találkozás fontos tapasztalat, különösen, ha ez a diákok tanulmányi nyelvével egyezik (például német nyelvterület). Az utazások hatására sok diák erős motivációt kapott, hogy jobban fejlessze jelenlegi nyelvtudását, de emellett többen új, jellemzően a célország nyelveinek elsajátításába is belekezdtek (pl. francia, spanyol)

Mindezen felül a diákok megismerik az adott ország kultúráját, életmódját, ami nyitottságra és befogadásra ösztönzi őket. Ez különösen fontos lépés a felnőtté válás útján.

A tanulók visszajelzései szerint ezek az élmények motivációt adnak a tanulásban, az emelt szintű érettségi vagy versenyek vállalásában, és segítenek nekik abban, hogy jobban beilleszkedjenek a munka világába. Összességében a diákok számára a külföldi gyakorlat nemcsak szakmai, hanem személyes szinten is komoly fejlődést jelent, megerősítve őket az élet számos területén.

„Megtanulnak önállósodni. Megtanulnak olyan házimunkát, amit eddig anya ellátott, különösen a fiúk. És én úgy gondolom, hogy ez is hozadéka az Erasmusnak.... feltalálják magukat gazdasági szempontból, megkapják az eurót és a kint lévő tanárokkal együtt vásárolnak és étkeznek és megtanulják beosztani a pénzüket.” (Balassagyarmat)

„...például az önállóság nagyon-nagyon erős volt, ez az autonómiára való törekvés abban az egy hónapban... Mert ez a lehetőség motivál valakit, hogy tanuljon, mert külföldre akar menni... Tartották a kapcsolatot az útitársakkal, majd a külföldiekkel. Sőt, nem mondom, hogy minden évben, de sokszor volt olyan, hogy munkát ajánlottak nekik, és visszavárták őket külföldre az iskola befejezése után.” (Dabas)

2.5. Erasmus+ programban résztvevő diákok karrierútja a középiskola után

A 12 tanintézet közül kidolgozott utánkövetési rendszer egyetlen iskolában van, ők a duális partnereik által kitöltött kérdőívvel követik nyomon a végzetek karrierútját, melyet a jelenlegi minőségirányítási rendszerükkel dolgoztak ki, így valójában egy mérésen vannak csak túl. Ez alapján pozitív megítélés érkezett az Erasmus+ programban résztvevő volt diákokról, ami elsősorban a munkavállalók attitűdjére és felelősségvállalására vonatkozott.

A többi iskolában az utánkövetés informális, elsősorban az osztályfőnökök szereznek információt a volt diákjaikról közvetlenül, vagy a kapcsolati hálón keresztül. A válaszadók többsége azon a határozott véleményen van, hogy a tanulói mobilitásban részt vevő gyerekek számára nagy előny a külföldön szerzett szakmai tapasztalat, a hazai és a nemzetközi munkaerőpiacon egyaránt. Szinte az összes koordinátor beszámolt arról, hogy a diákjaik közül többen is állásajánlatot kaptak a szakmai gyakorlatot biztosító vállalkozástól.

Az egyik gazdasági technikum képviselője nyilatkozott úgy, hogy mivel gazdasági vonalon nincs duális képzés, egybefüggő céges gyakorlat, emellett az iskola tanulóinak szinte mindegyike továbbtanul érettségi után. Ennek következtében a kiutazást követő 8-10 év múlva kerülnek csak a munka világába, és ennyi év távlatából már nehéz kimutatni az Erasmus+ hatását.

„Megvan a minőségbiztosítási rendszerünk kérdőíve, és néhány, az Erasmusra vonatkozó kérdéssel kiegészítve már ki is töltöttük. Pozitív tapasztalataink vannak.” (Nyíregyháza)

„Azért képbem vagyunk, mert tartom velük a kapcsolatot. Nyilván van olyan, aki még az iskolát is abbahagyta, mert úgy alakult a családi helyzete, de úgy azért általában van egy ilyen pályakövetésünk és abban látjuk. ... Tehát tulajdonképpen elmondható, hogy hogy abszolút hatással van az a további pályájukra.” (Balassagyarmat)

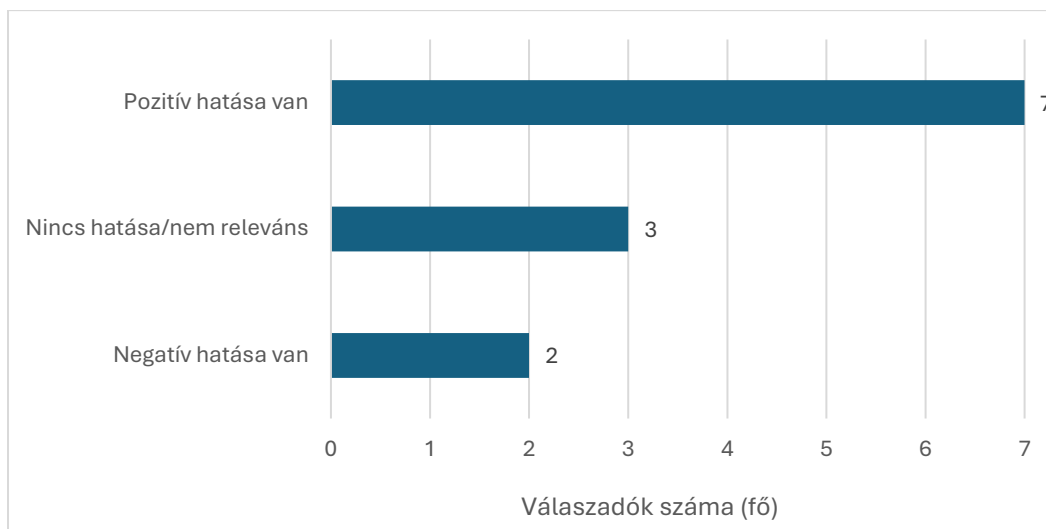
„Nem tudom, 85-90 százaléka a felsőoktatásba megy tovább, aki nem oda megy tovább az is valószínű oda megy tovább, csak kihagy egy évet, és nem tudom, elmegy egy OKJ-s tanfolyamra vagy dolgozik apuka vállalkozásába. Tehát igazából azok a gyerekek, akik innen kimennek, mire nekik ténylegesen munkahelyi tapasztalatuk van, az 8-10 év, tehát addigra már nem nagyon vannak visszajelzések.” (Budapest 1.)

2.6. Az Erasmus+ hatása az intézményi ökoszisztémára

Arra a kérdésre, hogy az Erasmus+ programok milyen hatással vannak az intézményi ökoszisztémára és hogyan befolyásolják a helyi hatóságok és vállalkozók érdeklődését szerteágazó válaszokat kaptunk, ami elsősorban az oktatott szakirányoktól, másodsorban az iskolák földrajzi elhelyezkedésétől függ. Az erős munkaerőhiánnyal küzdő ágazatok (pl. egészségügy, gépipar) számára nem érdek, hogy a tanulók külföldön helyezkedjenek el és ezekben a szakmákban különösen nagy, a főként nyugat-európai országok elszívó hatása. Különösen érintettek azok az iskolák, melyek azokban a régiókban működnek, ahol egyébként is az országos átlaghoz képest erőteljesebb a fiatalok elvándorlása és a lakosság elöregedése. A felmérésben két érintett iskola vett részt. Emellett vannak olyan közgazdasági szakképző intézmények, melyek számára ez a kérdés azért nem releváns, mivel gazdasági területen a tantervnek nem része a szakmai gyakorlat, így az iskoláknak nincsenek helyi hatóságokkal, vállalkozókkal kapcsolataik, ezt a kört szintén két iskola képviselte a kutatásban. További egy iskola arról számolt be, hogy az Erasmus+ összességében nincs hatással az intézményi ökoszisztémára, számukra egyébként is

nehézségekbe ütközik a duális partnerek megtalálása, amin a program sem segített. Ezzel szemben hét intézmény összességében pozitív hatást tapasztalt, bár ez inkább a nyilvánosság lehetőségeinek bővülését jelenti és az iskolák vonzerejének növekedését a programok által, mint a vállalkozások nagyobb nyitottságát az Erasmus+ hatására (5. ábra). Az önkormányzatokkal csak két iskolának van szorosabb együttműködése, de a helyi médián keresztül a legtöbb szakintézet nyilvánosságot kap.

5. ábra: Erasmus+ hatása az intézményi ökoszisztémára

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

„A vállalkozások várják a tanulókat, tehát nekik mivel munkaerőpiaci igényekhez igazítjuk a képzéseinket, ők várják, hogy náluk dolgozzanak, ha ott tölti a gyakorlatát .... Tehát nem érdekük tulajdonképpen az Erasmus.” (Balassagyarmat)

„És nemhogy külföldi diákot, de még a mi diákjainkat se nagyon fogadják duális képzésre ez a probléma.” (Budapest 4.)

„Az iskola duális partnereit meghívjuk a disszeminációs rendezvényeinkre. A hozzánk közeli szakképzési központtal is nagyon gyümölcsöző a kapcsolatunk.” (Nyíregyháza)

2.7. Tudásmegosztás és hátráltató tényezők

Az iskolák sikeres részvétele az Erasmus+ programokban nagymértékben függ a vezetői elköteleződéstől és az elhivatott tanárok, koordinátorok jelenlététől. Olyan intézmények, ahol az iskolavezetés aktívan részt vesz a pályázatírásban, koordinálásban, vagy ahol tapasztalt projektfelelősök dolgoznak, eredményesebben vesznek részt a programokban. Azok az iskolák, amelyek nem rendelkeznek ilyen támogatással vagy elhivatott személyzettel, gyakran kimaradnak a pályázatokból.

Emellett az Erasmus+ programban való részvétel komoly adminisztratív terheket ró az iskolákra, különösen ott, ahol a szakképzési centrumokon keresztül kell koordinálni a projekteket. A nehézkes támogatáslelővétel, bonyolult pályázati folyamatok és a hiányos adminisztráció sok esetben visszatartja az iskolákat a részvételtől. Az adminisztráció terhe, különösen, ha nem jár megfelelő kompenzációval, gyakran demotiváló a tanárok és a projektfelelősök számára.

A tanárok túlterheltsége és a munkaerőhiány komoly akadályt jelent az Erasmus+ programokban való részvétel szempontjából. Sok tanár egyszerűen nem vállalja a plusz munkát, amely a projektek megszervezésével és lebonyolításával jár. Az elkötelezett projektkoordinátorok és tanárok hiánya miatt számos iskola, bár szívesen csatlakozna, nem tud részt venni a programban.

A legtöbb iskola megosztja a tapasztalatait más intézményekkel, különösen olyanokkal, akik még nem vettek részt a programban. Ez a tudásmegosztás nagy segítséget nyújt a programok lebonyolításában, különösen a pályázatírás és a projektkoordináció terén. A beszámolók alapján elmondható, hogy az együttműködés és tapasztalatcsere növelni tudja az Erasmus+ programokba bekapcsolódó iskolák számát, és lehetőséget teremt a hálózati tanulásra.

Az Erasmus+ nem csupán a nemzetközi tapasztalatszerzést szolgálja, hanem egyben marketingeszközként is működnek. Számos iskola használja fel a programokat új diákok toborzására és a szakmai hírnév növelésére. A programban való részvétel az iskolák számára vonzóbbá teszi a szakmai képzéseket, és nemzetközi lehetőségeket nyújt a diákok számára. Azok az iskolák, amelyek rendszeresen tartanak Erasmus napokat, információs rendezvényeket vagy egyéb bemutatókat, nagyobb érdeklődést tapasztalnak mind a diákok, mind más iskolák részéről. Az ilyen események megismertetik a programokat és azok előnyeit a közösséggel.

„Ha csinálnának ilyen programokat, én magam ajánlottam föl nekik évekkal ezelőtt, hogy segítek nekik pályázatot írni. ... van egy olyan napunk, amikor bemutatjuk a projektet, és akkor meghívjuk a középiskolákat és az általános iskolák képviselőit is, hogy egy kicsit lássák... az intézmények kifejezetten örültek neki, és utána nyertek is pályázatot. Tehát azt gondolom, hogy őket mi indítottuk el. .... Dunaújvárosba, meg nem tudom hol jártam iskoláknál, Csepelen, tehát hogy hogy így átadva a tapasztalatokat és én mindig mondom, hogy ez szenzációsan jó lehetőség, amit ezek a programok adnak, és én azt gondolom, hogy mi itt meg is töltjük tartalommal.” (Szentendre)

„Félnek, hiszen hihetetlenül sok plusz idővel és energiával jár. Kisgyermekes anyukáknak egyáltalán nem ajánlanám, mert biztosan nem lesz idejük a családjukra. Emellett azért is voltam képes erre, mert szerencsére kicsiben kezdtem.” (Miskolc)

2.8. Az Erasmus+ makro szintű hatása

Jelen állás szerint az Erasmus+ programok az szakoktatást érintő jogi szabályozásban és intézményrendszerben makro szinten nem tudtak változást eszközölni. Az érintettek sok jó gyakorlatot látnak nemzetközi szinten, aminek az implementálása a hazai szakképzést is nagymértékben segítené, jobbítaná. Ugyan néhány esetben sikerül az információkat legalább helyi önkormányzatok felé továbbítani, de arra a válaszadók egyelőre nem látnak módot, hogy mindezek hogyan épülhetnének be jogszabályi és strukturális szinten a szakképzési rendszer egészébe.

„Sajnálom, de azt kell mondanom, hogy fogalmam sincs róla. Csak helyi szinten van hatása, de magasabb szintű jogszabályok vagy rendeletek szintjén nem.” (Dabas)

„Igen, persze, lehet hatása, de én nem sokat tudok róla.” (Szeged)

„Nincs teljes összhang a törvényhozás és a programban megfogalmazott elvárások között. Az oktatók kötelező továbbképzése, duális képzés kötöttsége, a nemzetközi szakmai gyakorlat nem számítható be a kötelezően teljesítendő szakmai gyakorlati időbe.” (Békéscsaba)

3. Az Erasmus+ program hozzáadott értéke és jó gyakorlatok

3.1. Elképzelések a szakmai gyakorlatok és a gyakorlati képzés megvalósulásáról Erasmus+ program nélkül

A válaszadók egyöntetű véleménye volt, hogy az Erasmus+ program elengedhetetlen szerepet játszik a szakképzőintézmények tapasztalatszerzésében. Erasmus+ nélkül a diákok többsége nem férne hozzá külföldi szakmai gyakorlatokhoz, mivel az intézmények és a családok nem tudnák finanszírozni az utazásokat. A program hiánya elsősorban az anyagi lehetőségek szűkössége miatt okozna problémát. A program nemcsak anyagi támogatást, hanem kapcsolatokat is biztosít a külföldi intézményekkel és vállalatokkal. Enélkül a szakmai gyakorlatok szervezése jelentősen nehezebbé válna, mivel az intézmények önerőből nem tudnának stabil nemzetközi hálózatot fenntartani.

A külföldi szakmai gyakorlatok kulcsfontosságúak a diákok szakmai fejlődése szempontjából. Erasmus+ nélkül kevesebb lehetőség nyílna arra, hogy a tanulók nemzetközi környezetben dolgozzanak, új kultúrákat ismerjenek meg, és idegen nyelveket gyakoroljanak.

Az iskolák hozzáállásában mindössze annyi eltérést tapasztaltunk, hogy míg a gazdasági szakirányú iskolák esetében az Erasmus+ kiesése kevésbé lenne drámai, mivel náluk nincs kötelező szakmai gyakorlat, a többi szakterületen tanulók számára ez hatalmas veszteséget jelentene. Ezek az intézmények jelentős mértékben támaszkodnak a programra a külföldi gyakorlati helyek biztosítása érdekében. A program nélkül az iskolák csak helyi partnerekkel tudnának együttműködni, ami gyakran korlátozott lehetőségeket jelent a szakmai gyakorlati helyek minőségében és elérhetőségében. A nemzetközi jó gyakorlatok és innovációk átvétele is megnehezülne.

„Hát sehogy. Már csak azért is, mert ez rengeteg pénz. Ez rengeteg pénz és amikor elmondom a szülőknek, hogy most az ön gyereke kapott tulajdonképpen másfél millió forintot. Amikor kimondom, én magam is megdöbbenek rajta, hogy 4 hét másfél millió forint és tulajdonképpen nem csak hogy a pénz, hanem ennek eszmei értéke van.” (Balassagyarmat)

„Hogyha Erasmus nem lenne, biztos, akkor is találnánk valami más módszert, de az, hogy így még a forrás is biztosított hozzá, és hát nem rajtunk van az a nyomás.... Tehát szerintem az Erasmus jó nekünk meg így jól vagyunk, meg tehát, hogy ez egy ilyen viszonylag jól működő rendszer.” (Budapest 1.)

„Nos, ezt nem olyan nehéz elképzelni, mert 2 évvel ezelőttig egyáltalán nem volt külföldi utazás. Hát, ez szakmailag és emberileg is előny, és ez egy élmény, ami nagyon nagyszerű, hogy a gyerekek nagy része nem volt messze otthonról, nem beszélve arról, hogy nem ültek repülőn, szóval ez nagyszerű, és a többi is.” (Szeged)

3.2. Az Erasmus+ program hozzáadott értéke intézményi szinten

Az Erasmus+ program hozzájárulása a magyar technikumok oktatási színvonalához számos területen érezhető, az összes iskola képviselője kiemelte a program egyedi előnyeit. Szinte mindegyik intézmény kihangsúlyozta, hogy a program segítségével a diákok és tanárok új kultúrákkal, oktatási módszerekkel és munkakörnyezetekkel ismerkednek meg. Ez nemcsak a diákok szakmai fejlődéséhez, hanem személyes világképük szélesítéséhez is hozzájárul. A mobilitások nem csak a diákok és tanárok nyelvi készségeinek fejlődését segítik, hanem olyan szociális kompetenciákat, mint az empátia, a tolerancia és a kreativitás fejlődését is támogatja. Ezek a készségek alapvetőek a globális világban való

boldoguláshoz. Több résztvevő is kiemelte, hogy az Erasmus+ program hatással van a pedagógusok szemléletére is, különösen a gyerekközpontú hozzáállás és a rugalmasabb tanítási módszerek terén. A diákokkal való szorosabb kapcsolat és a tanítás személyre szabottabbá válása jelentős előnyt jelent az oktatás sikerességében. Emellett az Erasmus+ lehetőséget biztosít a diákoknak, hogy kapcsolatokat építsenek nemzetközi szinten, és belelássanak különböző cégek működésébe, ami a jövőbeli karrierútjukat nagyban befolyásolhatja.

Összességében az Erasmus+ program nemcsak a szakmai fejlődéshez járul hozzá, hanem átfogó, személyes és kulturális szemléletváltást is eredményez, amely mind a diákok, mind a tanárok életére hosszú távon pozitív hatást gyakorol.

„Ennek csak pozitív hozadéka van ... ami nagyon fontos és azért itt el szeretném mondani, az intézmény bekerült a top 100 technikum közé és a 78. helyre kerültünk. Én úgy gondolom ebben az Erasmusnak is óriási jelentősége van.” (Balassagyarmat)

Másképp nem tudjuk a tanárok munkáját megköszönni meg elismerni. Nagyon sok esetben egy-egy ilyen út az, amivel ezt meg tudjuk nekik köszönni. .... A legjobb tanulók vagy hát nem mindig a legjobbak, de akik az Erasmusra jelentkeztek azok közül jópárnak meg tudjuk adni azt a lehetőséget, hogy olyan dolgokat ismerjen meg, olyan technikai lehetőségeket, amivel nem rendelkezünk itthon. Azzal meg tudjuk ismertetni őket. Nagyon jól bevált. Azt mondom, hogy hogy elkezdenek olyan dolgokról gondolkodni, hogy tényleg olyan követelményeknek megfelelni, olyan kompetenciákkal rendelkeznek, amivel egy ilyen, ennyire változó világban érvényesülni tudnak, és ez még a kollégákra is igaz. Tehát abból a szempontból látom azt, hogy elkezdték új dolgok iránt érdeklődni, új oktatói módszertanokat megtanulni, látni azt, hogy mi lesz a jövő.” (Békéscsaba)

„...elsősorban az idegen nyelvi kompetencia... a kapcsolati tőke, azt hiszem, hogy ennyi idő alapján, mondjuk, most visszatekintve, az iskolának van egy hatalmas kapcsolati tőkéje, erősebb kapcsolataink vannak szerte a világban, ahová szívesen jönnek, tehát ott ez nagyon partneri viszony, ez mind az Erasmusnak köszönhető, és azt hiszem, enélkül soha nem találkoztunk volna olyan emberekkel, akik a partnereink és barátaink lettek.” (Dabas)

3.3. Kihívások az Erasmus+ programok tervezésében és megvalósításában

Összességében a legnagyobb kihívást az extra feladatmennyiség és az adminisztrációs terhek kezelése okozza. Ezzel összefüggésben a leggyakoribb gond a humán erőforrás hiány. Továbbá említésre került a megfelelő gyakorlati helyek megtalálása, valamint a koordináció és kommunikációs problémák. Emellett két iskola is kiemelte a banki tranzakciók lebonyolításának problémáját, mely szerint a koordinátoroknak saját bankszámlájukon keresztül szükséges a tranzakciókat bonyolítani, ez több szempontból is kockázatos.

Mindössze két tanintézet képviselője nyilatkozott úgy, hogy az iskola sikeres és gördülékeny rendszert épített ki az évek során az Erasmus+ programok előkészítésére és megvalósítására, így nem említettek különösebb nehézséget, ugyanakkor az idősebb, nyelveket nem beszélő kollégák bevonása kihívást jelent számukra. Szintén két iskola említette az erőforrások és a támogatási összeg csökkenését, ami jelenleg a legkiemelkedőbb probléma számukra, mivel ez jelentősen szűkítette a lehetőségeiket.

Az iskolák különböző mértékben és módon próbálnak megküzdeni ezekkel a kihívásokkal, és bár néhányan sikeresen kiépítettek működő rendszereket, a problémák kezelése továbbra is folyamatos figyelmet és alkalmazkodást igényel (6. ábra).

6. ábra: Legfontosabb kihívások a programtervezésben és kivitelezésben

Forrás: Saját szerkesztés

„Ez megkívánna egy állást.” (Balassagyarmat)

„Bizonyára sok iskolában az a legnagyobb probléma, hogy nincs elég ember, aki ezzel foglalkozni tudna. Jó lenne, ha egy főállású kolléga foglalkozna vele.” (Dabas)

„A diákok és a tanárok féltékenysége időről időre kihívást jelent. Mindenki részt akar venni legalábbis utazni akar... de dolgozni vele... nem olyan könnyű. Az első dolog tudni, hogy ki tud részt venni, vagy kire lehet számítani.” (Szeged)

„Nekünk nagyon nehéz az iskoláinkban kiválasztani a minőségi diákokat ehhez a programhoz. Ez egy olyan régió, ahol sok a hátrányos helyzetű, és a diákok is problémás családokból érkeznek.” (Túrkeve)

3.4. Ajánlások, jó gyakorlatok

A felmérésben résztvevők közül az összes válaszadó kivétel nélkül egyetértett abban, hogy az iskoláknak feltétlenül ajánlott részt venni a programban, mivel ez minden résztvevő számára rengeteg pótolhatatlan előnnyel jár. Különösen fontos, hogy legyenek olyan pedagógusok az iskolában, akik érdeklődnek a program iránt és támogató közeg álljon rendelkezésre. Az Erasmus programok sikeressége erősen függ a vezetők elkötelezettségétől, mivel a tanári kar hozzáállása is nagy mértékben az ő támogatásukon múlik, emellett lényeges szempont a rendelkezésre álló humán erőforrás előzetes felmérése is.

A partnerek alapos kiválasztása szintén kulcsfontosságú, a tapasztalt partnerek nagy előnyt jelentenek a projektek megvalósításában. Fontos, hogy a szervezők előre meglátogassák a helyszíneket, ismerjék meg a partnereket, és folyamatos kapcsolatot tartsanak velük. Ez segíti a munkát és lehetőséget biztosít az alkura is.

Célravezető az előkészítés a kiválasztás és megvalósítás folyamatának feladatait segítő informatikai háttér kialakítása, mely nagyban megkönnyíti az adminisztrációs kötelezettségek teljesítését és segíti az átláthatóságot. Javasolt az intézményeknek maguknak pályázatokat írniuk, és nem külső pályázatíró cégektől kérniük segítséget. Tanácsos részt venni minden olyan rendezvényen, melyen bármilyen kapcsolódó információ, jó gyakorlat elérhető és lehetőség van kapcsolatépítésre.

„Hát mindenképp, tehát be kell biztosítani saját magát arról, hogy van háttérben támogatás, tehát hogy a vezetőség részéről a testület részéről azért ez fontos, tehát ellenszélben nehéz, nem is lehet ez az egyik, mérje fel az emberi erőforrás oldalát mindenképp, hogy az iskolája mire képes hány fő tud ezzel foglalkozni ... tehát egy helyi belső felmérés, az az mindenképpen fontos. A partnerét azt próbálja úgy megválogatni, hogy azzal is mindent előre tisztázom, lehetőleg még kiutazás előtt minden lehetséges kérdést. ... a diákok válogatásnál is figyelnek oda. A tapasztalt partner az mindenképpen jó. Tehát itt is akár egy valami közös tér, ami például nálunk is egy centrum is az egy teret, de a Tempuson belül is vannak azért rendezvények.” (Budapest 13.)

„Én azt gondolom, hogy azokban az iskolákban tud ez jól működni, ahol az intézményvezető elkötelezett a programok mellett, mert ha nem az, akkor nehéz dolga van, ugye esetleg annak az oktatói közösségnek, de én a részemről nagyon-nagyon támogatom. Nagyon támogatom, tehát én biztos, hogy nem akadályozom, ha kell, akkor szorgalmi időszakban tudnak utazni. Hát mindenképp kell egy olyan vezető.” (Szentendre)

„Legyetek bátrak és kezdjétek el minél hamarabb. Ne habozzatok segítséget kérni a tapasztaltabb intézményektől.” (Debrecen)

„Akik most kezdenék, azoknak azt mondanám, hogy végezzenek egy kutatást és próbálják megérteni a programot. Kezdjék azzal, hogy megismerik az Erasmus programot, beleértve a célkitűzéseit, prioritásait, finanszírozási lehetőségeit, eljárásait, olvassák el a dokumentációt, látogassák meg a honlapot, vegyenek részt webináriumokon, workshopokon. Ezt a Tempus irodában nagyon jól csinálják. Hihetetlenül sok workshop van.” (Miskolc)

Összegzés

Összességében elmondható, hogy az Erasmus+ (és a korábbi) projektek sikeressége egyrészt a projektkoordinátor(ok) elkötelezettségének, másrészt a vezetőség támogatásának a függvénye. A kutatásba bevont tanintézetek mindegyikében olyan emberek felelnek a pályázatokért, akik számára ez sokkal több, mint munka. Elhivatottak a diákok, a közösség, illetve az oktatás iránt egyaránt és mindent megtesznek azért, hogy az Erasmus+ programokban rejlő lehetőségeket maximálisan kiaknázzák. Sok esetben saját kapcsolati tőkéjüket felhasználva építik ki a partneri hálózatot az egyes országokban. Ez ugyanakkor nagy kockázatot is hordoz magában, mivel erőteljesen személyfüggő az, hogy egy iskola milyen mértékben tud bekapcsolódni a programokba.

Az információmegosztás, a diákok bevonása és a nemzetközi kapcsolatok kiépítése révén az Erasmus+ program hozzájárulhat a szakmai oktatás fejlődéséhez, de csak akkor, ha megfelelően kezelik a túlterheltséget és a munkaerőhiányt.

Az Erasmus+ hozzáadott értéke a kutatásba bevont intézmények számára rendkívül szerteágazó és kétségkívül jócskán túlmutat a program közvetlen célkitűzésein. Ugyan a projektek előkészítésével és megvalósításával járó feladatok jellemzően nem kompenzálható, extra terheket rónak a felelősökre,

mégis minden esetben elhivatott, lelkiismeretes, lelkes projektkoordinátorokkal beszélgettünk. Az, hogy a felelősök lelkesedése évek óta töretlen, éppen az Erasmus+, a diákokat, pedagógusokat és az intézmény egészét egyaránt érintő, számos hozzáadott értékének köszönhető. A program egyéni (diák, pedagógus) és intézményi szinten is számos olyan lehetőséget nyújt az iskolák számára, melyekhez a pályázatok nélkül nem, vagy csak nehézségek árán juthatnának hozzá. A projektek előkészítésével és megvalósításával járó kihívásokat és problémákat minden esetben kompenzálja a program szerzője hozzáadott értéke. A hasznosság mellett fontos szempont az utazások által nyújtott életre szóló élmény és a résztvevők elégedettsége is, aminek plusz hozadéka, hogy a régóta a pályán dolgozó pedagógusok kiegészése terén is jótékony hatással voltak.

Az iskolák hosszútávú céljai közé jól illeszkednek az Erasmus+ által nyújtott lehetőségek, melyek tematikáját (különösen az akkreditációval rendelkező intézmények esetében) saját prioritásuk szerint tudják alakítani. Ennek eléréséhez lényeges kritérium, hogy az iskolák maguk írják meg a pályázataikat, a pályázatiírók bevonása nem hozott jó tapasztalatokat azok számára, aki már éltek ezzel a lehetőséggel.

A pályázatokkal kapcsolatos benyomások és vélemények terén észlelt különbségek az egyes intézmények között, elsősorban az oktatott szakmák sajátosságaiból, valamint az iskolák földrajzi pozíciójából adódnak. Teljesen más kihívásokkal kell szembenéznie egy Kelet-magyarországi, gépészet centrikus intézménynek, mint egy fővárosi, közgazdaság irányú, kéttannyelvű iskolának. Emellett nem elhanyagolható szempont a projektkoordinátor, vagy koordinátorok, a területen szerzett tapasztalata sem, hiszen a több évtizedes jártasság hatalmas előnyt jelent a pár éves gyakorlattal szemben.